

UURWERKTECHNIEK

Samenvatting en conclusies

Binnen de uurwerktechniekbranche zijn veel ontwikkelingen gaande. De belangrijkste bevindingen uit recent onderzoek zijn als volgt samen te vatten¹.

- Voor horlogemakers en klokkenmakers wordt het steeds belangrijker de kosten van reparaties inzichtelijk te maken voor de klant.
- Door de economische recessie zijn bedrijven terughoudender met het uitzetten van vacatures. Desondanks is er een goed perspectief voor afgestudeerden.
- De behoefte aan onderwijs op maat blijft aanwezig.

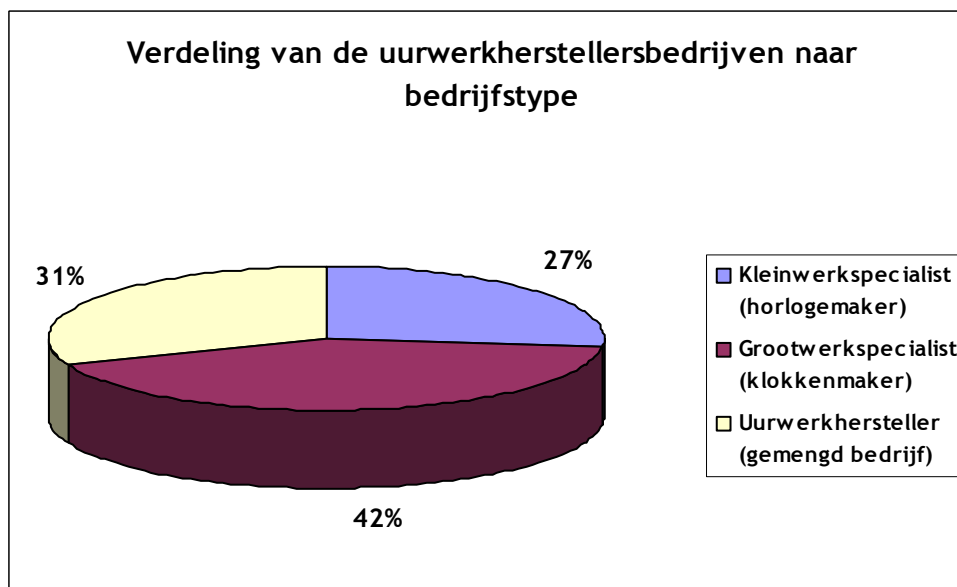
Branche

Aantal en omvang bedrijven

De uurwerkmakersbranche bestaat uit 385 ondernemingen (peiljaar 2007). Dit zijn bedrijven die gespecialiseerd zijn in de reparatie van horloges en klokken. Daarnaast zijn er 125 ondernemingen die uurwerkreparatie als nevenactiviteit hebben, 10 tot 50 % van hun omzet komt uit reparatie. Dit zijn grotere, vaak meer op verkoop georiënteerde, ondernemingen (deze ondernemingen zijn niet opgenomen in figuur 1).

De branche kan onderverdeeld worden in kleinwerkspecialisten, grootwerkspecialisten en uurwerkherstellers (gemengd bedrijf). Uurwerkherstellers (gemengd bedrijf) doen aan kleinwerk en grootwerk. In figuur 1 staat de verdeling van de ondernemingen uitgesplitst.

Figuur 1

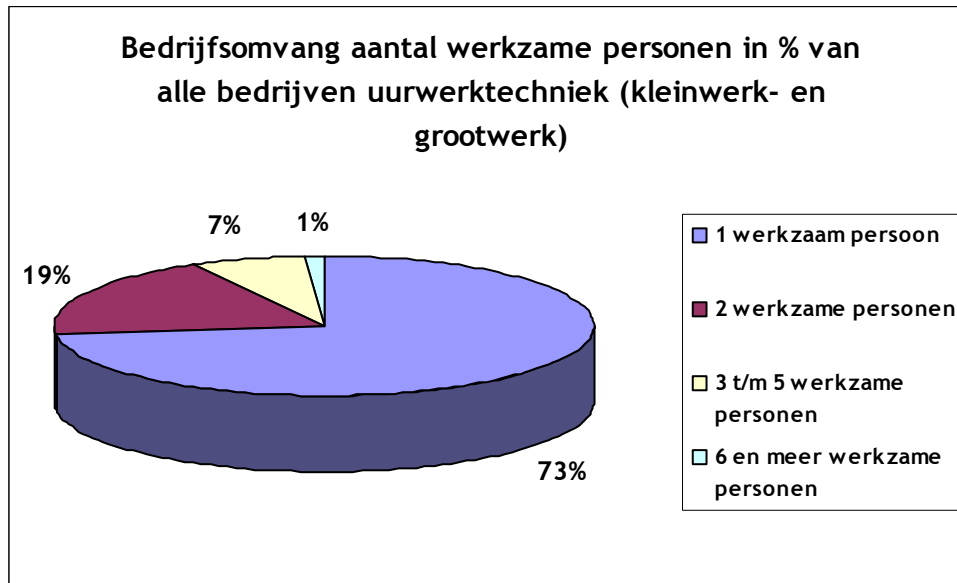
Bron: EIM, 2008

De gespecialiseerde uurwerkherstellersbranche bestaat voor het grootste deel uit zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) met 73% van het totaal aantal ondernemingen (zie figuur 2). Het aantal grotere reparatie-ateliers (met vier of meer horlogemakers in dienst) is groeiende. Dit zijn de ondernemingen die over het algemeen toekomstbestendig zijn, omdat ze kunnen

¹ De branchegegevens in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit onderzoek van EIM van 2008.

investeren in apparatuur, klimaatbeheersing en in (bij-)scholing voor een gecertificeerde specialisatie. In de gespecialiseerde uurwerkherstellersbedrijven waren 575 personen werkzaam in 2007. Inclusief de enkele grote (merk-)ateliers heeft de uurwerktechniekbranche in Nederland naar schatting 650 werkzame personen. Daarnaast zijn er naar schatting enkele tientallen uurwerkmakers in dienst van juweliersbedrijven.

Figuur 2

Bron: EIM, 2008

De omzet van de gespecialiseerde uurwerkherstellersbedrijven bedroeg in 2006 24 miljoen euro exclusief btw. Voor 2007 werd een lichte groei verwacht naar 25 miljoen euro. Dit is wel de omzet exclusief enkele grote ateliers en after sales servicecentra van groothandel/importeurs en de omzet in reparatie door ondernemingen die niet zijn gerekend tot de gespecialiseerde uurwerkherstellersbedrijven. De totale omzet in reparatie van klokken en horloges in Nederland ligt dus een aantal miljoen euro hoger.

Kosten onderbouwen

Voor horlogemakers en klokkenmakers wordt het steeds belangrijker de kosten van reparaties en restauraties inzichtelijk te maken voor de klant. Met gespecificeerde offertes kunnen de vakmensen duidelijk onderbouwen hoe een prijs is opgebouwd. Een heldere en goede communicatie naar de opdrachtgever geeft een juiste waardering en begrip voor werkzaamheden en verantwoorde prijsstelling. Als het om cultureel erfgoed gaat, zijn naast een duidelijke offerte, ook een restauratieverslag, nacalculatie en goede afspraken over de reparatietermijn zeer belangrijk.

Ondernemerschap

Momenteel wordt een digitaal hulpmiddel ('zaak in balans') ontwikkeld door de SVGB en het HBA, dat ondernemers inzicht geeft in de financiële kant van hun bedrijf, zoals de samenhang tussen het uurtarief, het aantal uren dat ze werken en het jaarinkomen. In 2010 zal dit hulpmiddel voor ondernemers beschikbaar zijn.

Economische recessie

Ook de uurwerkbranche voelt de gevolgen van de economische recessie. In het midden en lage segment is het voor horlogemakers met verkoop (juweliers) van groot belang dat ze hun klanten aan zich binden. Acties als direct mailing bevorderen de verkoop in deze mindere tijd.

Klokken en horloges in het hoge segment worden onverminderd verkocht en ter reparatie aangeboden. Ook kunst- en antiekbeurzen als PAN en TEFAF lopen nog goed. Het lijkt er op dat er zelfs meer wordt verkocht omdat aandelen en banken minder zekerheid blijken te geven dan gedacht.

Arbeidsmarktsituatie

Goed arbeidsperspectief

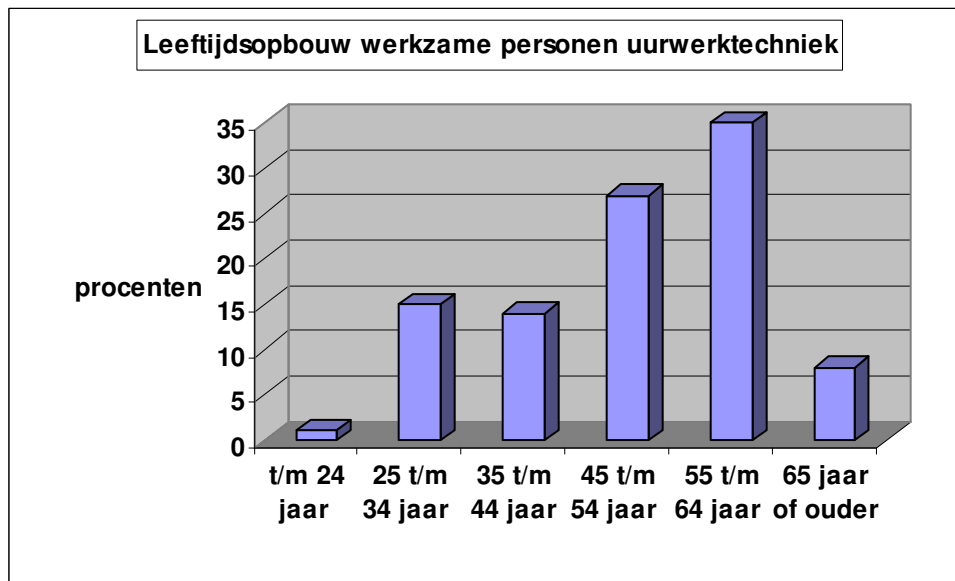
Vorig jaar werd er een groeiende vraag naar vakmensen gesignaleerd. Als gevolg van de economische recessie zijn bedrijven voorlopig wat terughoudender met het uitzetten van vacatures. Hierdoor is het vacatureaanbod gedaald tot naar schatting 10 vacatures². Op de middellange termijn (5 jaar) zal het vacatureaanbod weer groeien.

De toenemende vergrijzing van het vak en de toename van het reparatieaanbod vanuit het buitenland versterken de mogelijkheden voor een baan voor de uurwerkmakers met een diploma. Samenwerking en certificering zijn sleutelbegrippen voor een perspectiefrijke toekomst.

Vergrijzing

De uurwerkherstellersbranche kent in vergelijking met de Nederlandse werkzame beroepsbevolking een vergrijsd patroon. Figuur 3 illustreert dit. De vergrijzing van de uurwerkherstellers neemt steeds verder toe: ten opzichte van 2004 is het aantal 55-plussers met 10% gegroeid. Daarnaast neemt ook de ontgroening (afname van het aandeel jonge werknemers) van het vak steeds verder toe: slechts 1% is jonger dan 25 jaar in het gespecialiseerde uurwerkherstelbedrijf. Er is nauwelijks jonge instroom in de branche vanuit de opleiding; in schooljaar 2007-2008 zijn drie gediplomeerden van de opleiding afgekomen. Nu het deelnemersaantal van de opleiding uurwerktechniek weer toeneemt, is de verwachting dat ook de jonge instroom in de branche weer gaat toenemen.

Figuur 3

Bron: EIM, 2008

De man-vrouwverhouding in de uurwerktechniek is 72%-28 %. Slechts 12% van de ondernemers in de branche is vrouw.

Behoeftte aan specialisatie door bijscholing

Het niveau van de afgestudeerden is over het algemeen goed. Ook Zwitserse topmerken zijn steeds meer tevreden over de kwaliteit van reparaties in Nederland. Het is voor horlogemakers, maar ook voor de klokkenmakers, wel van groot belang dat ze zich verder

² SVGB internetonderzoek, peildatum 1 juni 2009

scholen en specialiseren. De Zwitserse merken stellen als voorwaarde dat de horlogemakers minimaal eens per jaar een bijscholing volgen (in Zwitserland). Dit is een behoorlijke aanslag op het budget van deze ondernemingen. Ook onder klokkenmakers is er een grote behoefte aan specialisatie doordat werkplaatsen en ateliers steeds hoogwaardiger worden. Naar verwachting zullen op termijn alleen de grotere service- en reparatieateliers en grotere samenwerkingsverbanden overleven. De investeringen zijn voor een zzp'er moeilijk op te brengen.

Onderwijsinformatie

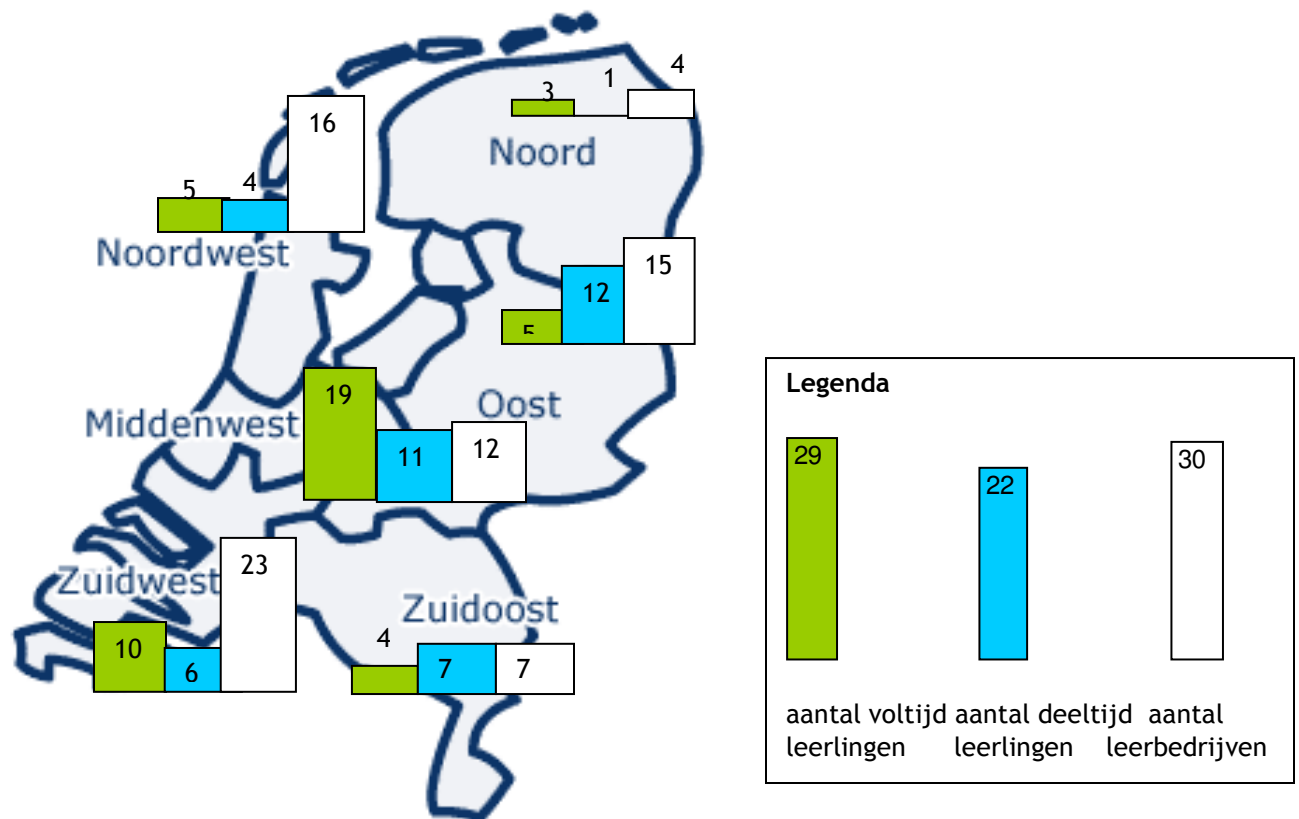
Één landelijke opleidingslocatie

De opleiding uurwerktechniek wordt gegeven aan de Vakschool Schoonhoven. Deze vakschool maakt onderdeel uit van ROC Zadkine.

Overzicht leerlingen/leerbedrijven

In onderstaand schema ziet u een overzicht van het aantal leerlingen en het aantal leerbedrijven, weergegeven per CWI-regio.

Figuur 4

Bron: SVGB, 2009

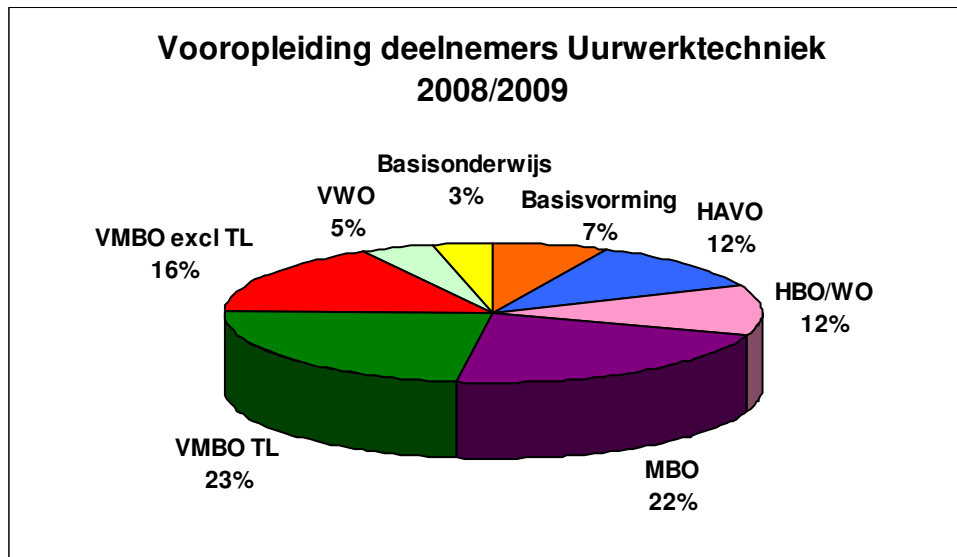
Anders dan bovenstaand figuur wellicht doet vermoeden is er bij de horloge- en klokkenmakers en uurwerkmakers een behoorlijk overschot aan leerbedrijven. Dit heeft vooral te maken met het geringe aantal leerlingen van de bol-opleiding. De leerlingen in de deeltijdopleidingen lopen slechts enkele korte periodes een stage van een aantal dagen. Leerbedrijven zijn zich steeds meer bewust van hun opleidingstaken en willen daarin investeren. Er melden zich meer bedrijven aan om leerbedrijf te worden dan er afvallen. Ook hier zal de vergrijzing gaan plaatsvinden en zijn deze bedrijven een welkome aanvulling voor het 'vernieuwen' van het register erkende leerbedrijven van de SVGB. In de bijlage aan het eind van dit hoofdstuk staat een uitgebreid overzicht van het aantal leerbedrijven.

Kenmerken leerlingenpopulatie

De groei van het aantal leerlingen in de opleiding uurwerktechniek van de Vakschool Schoonhoven heeft zich doorgezet. Er waren 36 leerlingen in 2006/2007, 77 leerlingen in 2007/2008 en 87 leerlingen in 2008/2009. De opleiding op niveau 4 heeft 38 leerlingen die voltijd studeren en 41 leerlingen die de opleiding in deeltijd volgen. In de bijlage aan het eind van dit hoofdstuk staat een overzicht van de leerlingenaantallen. Daarnaast zijn er 8 leerlingen die de opleiding op niveau 2 doen.

Doordat sinds 2007 ook in deeltijd wordt opgeleid in de uurwerktechniek is de diversiteit van vooropleidingen van de deelnemers toegenomen. Voorheen was ruim twee derde afkomstig van het vmbo, nu is dat veel minder doordat de deeltijddopleiding veelal oudere leerlingen heeft met een ander (en vaak hoger) opleidingsniveau.

Figuur 5

Bron: CFI, 2009

Opleidingsbehoefte uurwerkmakers

De behoefte aan flexibeler onderwijs, oftewel onderwijs op maat, blijft aanwezig. In de uurwerktechniek zijn veel ambachtsmensen die niet of nauwelijks zijn (bij-)geschoold. Ze hebben ooit een diploma ontvangen en hebben zich verder zelf ontwikkeld.

Er is een duidelijke behoefte aan mogelijkheden om eigen personeel op vaktechnisch gebied te scholen met een theoretische ondersteuning. Steeds meer bedrijven gaan zelf nieuw personeel opleiden omdat vierjarig voltijd dagonderwijs geen optie is. De Vakschool Schoonhoven biedt de mogelijkheid de volledige opleiding in deeltijd te volgen. Dit heeft echter gevolgen voor de hoeveelheid tijd die kan worden besteed aan het aanleren van vaardigheden en het opdoen van ervaring in de BPV. Wanneer leerlingen, ondanks de geringe tijd, op een professioneel niveau kunnen worden gebracht, biedt een deeltijddopleiding goede kansen voor de branche.

Naast deze deeltijddopleiding is er behoefte aan kortere bijscholing. De school heeft hiervoor een cursusaanbod opgesteld. Tot op heden lukt het echter niet om de betreffende doelgroepen te bereiken.

Weinig gediplomeerde schoolverlaters

Het afgelopen kalenderjaar 2008 hebben slechts 3 personen de opleiding uurwerktechnicus, niveau 4, met een diploma afgesloten. De verwachting is dat het aantal gediplomeerden weer zal gaan groeien, maar dat is nog niet terug te zien in de cijfers.

Tabel 1 Gediplomeerde uitstroom opleiding uurwerktechniek

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2007	2008
Niveau 4	8	10	4	5	3

Bron: CFI, 2009

Bijlagen hoofdstuk uurwerktechniek

Tabel 1 Leerlingaantallen uurwerktechniek schooljaar 2008/2009 uitgesplitst naar CWI-district

	Niveau 2 Atelier technicus	Niveau 4 Uurwerktechnicus	Niveau 4 Uurwerktechnicus/ ondernemer	Totaal
Midden-West	2	26	2	30
Noord	1	3	0	4
Noord-West	3	5	1	9
Oost	1	15	1	17
Zuid-Oost	0	11	0	11
Zuid-West	1	15	0	16
Totaal	8	75	4	87
waarvan	0 BOL deeltijd 8 BOL voltijd	41 BOL deeltijd 34 BOL voltijd	0 BOL deeltijd 4 BOL voltijd	41 BOL deeltijd 46 BOL voltijd

Bron: CFI, 2009

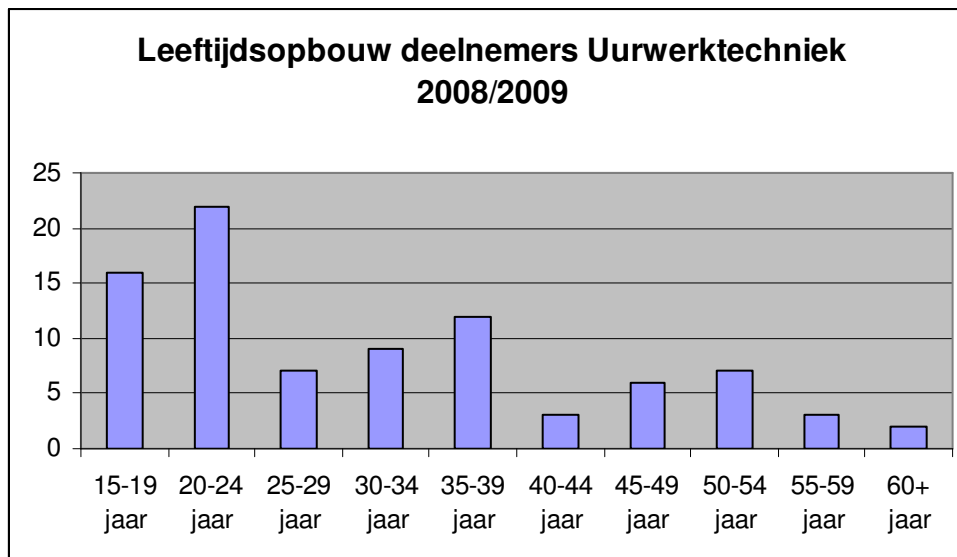
Tabel 2 Leerlingaantallen uurwerktechniek 2003-2008

Jaar	Aantal leerlingen
2003	40
2004	35
2005	18
2006	36
2007	45 (77 incl. dt BOL)
2008	46 (87 incl. dt BOL)

Bron: CFI, 2004-2009

Verhouding man - vrouw = 86% - 14%

Figuur 1

Bron: CFI, 2009

Tabel 3 Leerbedrijfaantallen uurwerktechniek schooljaar 2008/2009 uitgesplitst naar CWI-district

	Niveau 4 uurwerken	Niveau 4 horlogemaker	Niveau 4 klokkenmaker	TOTAAL*
Midden-West	10	1	7	12
Noord	3	1	3	4
Noord-West	12	13	6	16
Oost	13	5	6	15
Zuid-Oost	4	3	4	7
Zuid-West	18	9	11	23
Buitenland	1	0	1	1
Totaal	61	32	38	78

Bron: SVGB, 2009

* TOTAAL betreft het aantal unieke erkende leerbedrijven in de uurwerktechniek. Een bedrijf kan zowel erkend zijn voor horlogemaker als klokkenmaker als voor uurwerken.

Bronverwijzingen

Rapporten

- EIM (2008). *Structuuronderzoek Uurwerkherstelbedrijven 2008*. EIM, Zoetermeer.

Vakbladen

- Vakblad Uhren Juwelen Schmuck (U.J.S.)
- Vakblad Horloges